

tim, cum dictum sit, secundum instans incepisse per novam Dei excitationem, vel revelationem, cui obedire, vel resistere necessarium erat. Ergo cum mali Angeli in secundo instanti non transierint ad actum bonum, quia alias in illo consumerent meritum suum, et confirmarentur in bono, necesse est, dicere immediate post primum instans peccasse, nec contra hoc objecto alicujus momenti occurrit.

11. *Quamdiu Lucifer in gratia perseveraverit. --Prima opinio autem asserit perseverasse usque ad tentationem hominum. --Rejicitur. --* Interrogabit autem aliquis, quando incepit hoc secundum instans Angelorum malorum secundum coexistentiam ad nostrum tempus, et consequenter, quantum duraverit primum instans secundum eandem coexistentiam; quod est quærire, quando incepit peccatum Angelorum secundum mensuram dierum nostri temporis, qui in principio mundi numerari cœperunt ab instanti creationis ejus; quia (ut probabilius est) immediate post creationem cœli et terræ, primum mobile suo proprio motu agitari cœpit. In quo aliqui dixerunt, non peccasse Luciferum, donec homines tentavit; ita senserunt Justinus, in Dialog. cum Tryphone, et Irenæus, l. 4, cap. 78; unde sequitur Luciferum in bono per aliquos dies nostri temporis perseverasse; quia probabilius est Adamum in primo die non peccasse, et fortasse nec in secundo: sed hæc opinio evidenter falsa est, quia Angelus malus prius erat serpens, quam tentaret Adam, id est, jam erat cœlo ejectus, et in terra versabatur, et terrena quærebat: et ideo invidia ardebat, ut recte expendit Cassianus, coll. 8, c. 10, et Augustinus, lib. 11, Gen. ad litt., cap. 16, unde in lib. 1, de Mirab. sacr. Script., c. 2, nomine illius dicitur, *Absit, ut sentiamus Angelum potuisse homini persuadere peccatum in terra, nisi prius ipse peccasset in cœlo*, et idem sentiunt alii Patres, qui negant, invidiam, vel seductionem hominis fuisse primum peccatum Satanæ, sed aliud jam antea præcise affirmant, quos in superioribus allegavimus; et plures refert Fevardus, in Scholio, ad citatum locum Irenæi. Specialiter vero Isidorus, l. 1 Sent., c. 40, dicit, prius peccasse Angelum, quam homo crearetur: quem imitatur Beda, in lib. Variar. quæst.,

q. 9, et habetur nomine Augustini, dicto lib. de Mirab. sacr. Script., c. 3, et sequentibus, et nomine Cypriani, lib. de Cardinal. Christi operib., cap. de Jejunio et tentat.

12. Unde verisimile non est, quod aliqui dixerunt Angelos malos non peccasse imprimis sex diebus, sed in gratia perstitisse; quia in fine illorum dicitur *vidit Deus cuncta, quæ fecerat, et erant valde bona*. Sed hoc dictum est de operibus propriis Dei, non de operibus Angelorum; nec est verisimile, per integros sex dies perstitisse Angelos immutatos in primo actu, quem in principium habuerunt; nec id est consentaneum Patribus, ut jam dicam. Alii vero dixerunt Angelos peccasse in secundo die, et ideo Deum illi non benedixisse, et Ecclesiam dicere Missam de Angelis illo die propter victoriam bonorum. Referunt Petrus Comestius, cap. 4, in Genes., et Altisiodorensis, lib. 2 Sum., tract. 2, c. 4. Verumtamen rationes illæ frivolæ sunt, et gratis excogitatæ; unde illa sententia, vel rejicienda est, vel saltem, ut incerta relinquenda.

13. *Probabilius est Angelos in primo die peccasse.*—Probabilius igitur creditur, peccasse in primo die, ut Altisiodorensis, supra dicit cum Glos. in id Genes.: *et divisit lucem a tenebris*. Fuitque hæc celebris sententia Augustini dicentis divisionem lucis a tenebris prima die factam fuisse separationem malorum Angelorum a bonis; in quo clare supponit Angelos in primo die peccasse: ut diserte explicat lib. 1, Genes. ad litt., c. 17, et in Imperf., c. 5, et lib. 11, de Civit., c. 19, et aliis multis in locis; eumque Beda, Rupertus, Petrus Comestius et Glossa in Genes., secuti sunt. Et quamvis sensus ille non litteralis, ut suo loco dicemus in tractatu sequenti, sententia ipsa per se est valde probabilis; quia Angeli creati sunt in principio primi diei; et intra brevissimum tempus peccarunt, ut est per se verisimile, et insinuat in locis Scripturæ et Patrum in capitibus ante præcedentem citatis. Ergo verisimile est, illud primum instans Angelicum tantum alicui parti illius primi diei coextitisse. Quanta vero illa fuerit, incertum est: de ipso vero secundo instanti, in quo peccaverunt, quale fuerit, vel quantum duraverit in principio libri sequentis tractabitur.

INDEX CAPITUM LIBRI OCTAVI

DE PŒNIS ANGELORUM QUI PECCAVERUNT, ET DE BELLO QUOD CONTRA DEUM ET HOMINES GERUNT.

- CAP. I. *Utrum omnes Angeli qui peccaverunt damnati sint, vel aliqui eorum pœnituerint, veniamque consecuti sint.*
- CAP. II. *Quando mali Angeli damnati sint, et ultimo supplicio affecti.*
- CAP. III. *De instantibus, seu morulis, in quibus negotium malorum Angelorum consummatum est.*
- CAP. IV. *An pœna dæmonum recte, ac sufficienter in pœnam damni, et sensus dividatur.*
- CAP. V. *An tristitia dæmonum de amissa gloria ad pœnam damni vel sensus pertineat.*
- CAP. VI. *Quanta sit in Angelis malis cæcitas mentis, seu intellectus, et ad quam pœnam pertineat.*
- CAP. VII. *Utrum voluntas dæmonis per damnationem manserit obstinata in malo quod in via commisit, ita ut in perpetuum retrocedere non possit.*
- CAP. VIII. *Utrum dæmones sint ita obstinati in malo, ut nullum actum voluntatis undique honestum habere possint.*
- CAP. IX. *An propria causa obdurationis dæmonum sit divini auxiliî, vel concursus denegatio.*
- CAP. X. *Utrum dæmonum obstinatio ex aliqua positiva causa intrinseca, vel extrinseca proveniat.*
- CAP. XI. *Quæ sit probabilior causa obstinationis dæmonum, cum impotentia vel abstinendi a peccato, vel iterum bene operandi.*
- CAP. XII. *Utrum dæmones ab igne corporeo et sensibili torqueantur.*
- CAP. XIII. *Utrum ignis per solam apprehensionem, vel intentionalem actionem aut per realem etiam effectum dæmones torqueat.*
- CAP. XIV. *Quomodo ignis inferni dæmones cruciet, vel quid in illis efficiat.*
- CAP. XV. *An tanta sit dæmonum afflictio, ut nullum omnino voluptatem aut delectationem capere possint.*
- CAP. XVI. *Utrum dæmones in certo aliquo loco, qui infernus, vel gehenna dicitur, ad eorum supplicium destinato detineantur, vel quis sit eorum pœnalis locus.*
- CAP. XVII. *Nonnulla dubia circa pœnalia malorum Angelorum loca resolvuntur.*
- CAP. XVIII. *Utrum damnatorum Angelorum munus, et veluti proprium ministerium sit homines tentare seu ad peccandum inducere.*
- CAP. XIX. *An omnes tentationes, ac subinde omnia peccata hominum ex dæmonum actione proveniant.*
- CAP. XX. *Utrum ad ministeria malorum Angelorum pertineat hominibus nocere, aliave mala pœnæ peccatoribus inferre.*
- CAP. XXI. *Utrum ministeria dæmonum per varios ordines, et principatus divisa sint, et quomodo sint distributa.*

DE PŒNIS ANGELORUM

QUI PECCAVERUNT

ET DE BELLO, QUOD CONTRA DEUM ET HOMINES GERUNT.

Sicut bonis operibus præmium, ita peccatis pœna apud DEUM respondet; et ideo sicut de bonis Angelis post eorum meritum statum beatitudinis eorum consideravimus, ita de malis postquam eorum peccata, et mala pro virili exposuimus, superest ut de statu damnationis eorum diligenter pertractemus: sicut autem sancti Angeli in ministerium mittuntur *propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*, ita mali Angeli homines tentare permittuntur, ut tentationibus suis coronas illorum angeant, qui electi sunt, nam *omnia propter electos, ut et ipsi salutem consequentur*; et ideo, sicut post statum beatorum Angelorum ministeria etiam illorum exposuimus; ita hic simul cum pœnis dæmonum, eorum negationes iniquas, et tentationes varias, et potentiam, qua homines persequuntur, explicaturi sumus. Habebit igitur hic liber duas præcipuas partes, prior disputationem de pœnis, altera tractationem de perniciosis operibus, vel officiis dæmonum continebit.

CAPUT I.

UTRUM OMNES ANGELI, QUI PECCAVERUNT DAMNATI SINT, VEL ALIQUI EORUM PŒNITENTIAM EGERINT, ET SUI PECCATI VENIAM CONSEQUITI SINT.

1. *Ex Angelis peccatoribus multos finaliter damnatos esse, constat.* — Quamvis multi ex hæreticis dixerint Luciferum et Angelos ejus aliquando esse reparandos, et remissione peccatorum obtenta, esse ad sedes cœlestes revocandos, contra quos infra tractando de æternitate pœnarum inferni dicemus, nullum tamen invenio, qui dixerit vel omnes, vel aliquos Angelos peccantes fuisse jam consecutos veniam

peccatorum, et in gratiam Dei restitutos; et quidem, quod non omnes hoc beneficium fuerint consecuti, sed innumeri damnati sint, certissimum est secundum catholicam fidem. Hoc enim evidenter convincunt omnia, quibus in præcedenti libro, capite primo, probavimus, dari dæmones, qui sunt Angeli mali a Deo reprobandi, et damnati propter peccata sua. Item hoc evidenter probant verba Christi, Matthæi vigesimo quinto: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et Angelis ejus.* Item illa Lucæ decimo: *Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem.* Qui Satanus diabolus etiam vocatur Apocalypsis 12 et 20, et ita idem probant omnia, quæ de operibus, ac tentationibus, et de synagoga Satanae, ejusque carcere in Apocalypsi, et in multis aliis Scripturæ locis, et præsertim novi Testamenti frequenter leguntur. Item idem convincitur ex prælio inter bonos et malos Angelos, de quo fit mentio Apocalypsis 12, et usque ad finem mundi duraturum, imo tunc peculiariter exarsurum, et magnum esse futurum dicitur; nam Angeli, qui cum bonis pugnant, sine dubio damnati sunt. Denique hoc ex dicendis a fortiori constabit.

2. *Dubium vero est, an omnes peccantes finaliter sint damnati.* — Probatur quod non omnes. — Nihilominus tamen superest inquirendum, an omnes Angeli, qui peccarunt, sine ulla exceptione, vel remissione damnati sint; et ratio dubitandi esse potest, quia possibile fuit, et contingens, ut aliquibus Angelis prius peccantibus postea factum suum displicuerit, et de illo pœnitentiam egerint, et a DEO veniam postulaverint, et non est revelatum nullum Angelorum peccantium hoc fecisse; ergo verisimile est, et sine periculo credi potest,

aliquos ex peccantibus Angelis veniam consecutos fuisse, ac proinde potuisse salvari, vel etiam de facto salvatos fuisse. Consequentia probatur, tum quia DEUS in omnibus operibus suis misericordiam justitiæ admiscet, unde non videtur ejus misericordiæ consentaneum, ut Angelis peccantibus tempus pœnitendi non concesserit, si ex parte illorum non deest capacitas pœnitendi, dummodo auxilium sufficiens habent ad mutandam voluntatem, si velint; tum etiam quia post primum actum meritum DEUS non statim contulit præmium bonis Angelis, nec eos in gratia confirmavit, sed pro aliqua mora illos suæ libertati commisit, et sufficientem concursum suum obtulit, ut possent mutare voluntatem, si vellet; ergo majori ratione mali post primum peccatum debuerunt pro aliqua mora suæ libertati cum sufficienti auxilio relinqui, ut converti possint, si vellet; nam DEUS prior est tum ad præmiandum, tum etiam ad miserendum, quam ad puniendum, vel omnino deserendum peccantem. Antecedens probari potest ex dictis supra in fine libri tertii, quia Angeli ex natura sua non sunt incapaces mutationis, et retractationis prioris voluntatis, et electionis liberæ intra naturalem ordinem; ergo multo minus erunt incapaces mutationis, et retractationis prioris voluntatis, et electionis liberæ intra naturalem ordinem; ergo multo minus erunt incapaces mutationis, et retractationis circa electionem malefactam contra ordinem supernaturalem. Probatur consequentia, quia omnes rationes ibi factæ hic eadem efficacia possunt applicari, vel certe cum majori, quatenus circa supernaturalia facilius est inconsideratio, vel etiam deceptio, quæ per majorem advertentiam postea emendari potest, et consequenter voluntas corrigi.

3. *Excluditur responsio ad rationem positam.* — Dicitur forte, hoc recte concludere de quadam retractatione, et pœnitentia naturali, quæ ad gratiam recuperandam non sufficit. Nihilominus tamen eis esse denegatum auxilium sufficiens ad fructiferam pœnitentiam agendam, et ideo statim fuisse illius incapaces, sicut modo sunt: sed hoc, probando consequentiam, improbatum est, quia ultima resolutio hujus incapacitatis non est faciendum in voluntatem Dei ex se denegantis tale auxilium et tempus ad pœnitendum sufficiens; nam si ex parte angelicæ naturæ non erat incapacitas, non erat consentaneum Dei bonitati statim labentes Angelos omnino deserere. Si enim Deus hoc genere rigidæ providentiæ cum ho-

minibus usus non est, cur dicemus eam cum peccatoribus Angelis illud servasse, si utriusque de se sunt pœnitentiæ capaces? Quod si nec ex parte Angelorum fuit incapacitas, nec ex parte Dei auxilium defuit, profecto verisimile est, aliquos conversos ad pœnitentiam fuisse, saltem paucos ex multis: alias res non esset contingens, nisi in paucioribus saltem eveniret.

4. *Urgetur amplius pro eadem negativa parte.* — Augetur hæc difficultas, nam juxta probabilem opinionem Scoti, in 2, d. 5, q. 1 et 2, instans, seu mora, in qua Angelus peccavit, non fuit indivisibilis, nec in ordine ad nostrum tempus, nec in se, quia in illa secunda mora Angeli mali multa peccata commiserunt, quæ non simul fecerunt, quia non possunt tot actus simul operari, sed successive, unum post alium: sed in tota illa mora erant viatores, et poterant magis ac magis demereri; ergo etiam ex parte Dei, habuerunt paratum auxilium, quo possent de prioribus peccatis, in principio illius moræ commissis, in posteriori parte ejusdem moræ pœnitentiam agere: ergo absolute potuerunt in via pœnitentiam agere de peccatis in eadem via commissis. Ita ut aliqui ex sectatoribus Luciferi, qui in principio illi consenserunt, in fine ab eo recesserint: et sicut ipse Lucifer, et alii quamplurimi post primum peccatum alia multiplicarunt, ita potuerunt aliqui post primum peccatum, adhuc durante via, pœnitentiam agere; nam libertatem habebant, et Deus, quamdiu via durat, non negat sufficiens auxilium pœnitendi: si enim illud non negat hominibus viatoribus, cur dicemus viatoribus Angelis hoc negasse? Et ita Gabriel, in 2, d. 6, a. 2, concl. 1, secundum Scotum, ait, *Angelorum peccatum non fuisse irreversibile, quamdiu illorum via duravit.* Et hanc opinionem acriter defendit Salmeron 2, Petri 2, disput. 3, dub. 3, et illam fundare conatur in verbis ejusdem Petri, *Angelis peccantibus non pepercit Deus*, et pro ea refert Gregorium Nissenum, lib. 1, Philosoph., cap. 3, Basilium, in 14 cap. Isaïæ, Bernardum, serm. 17, in Cantic., et Cyrillum Hierosolymitanum, Catech. 2. Adducit etiam plures congruentias, quas in sequentibus expendemus. Propter quæ omnia constanter asserit, potuisse Angelos resipiscere: quod vero de facto aliqui ex peccantibus salvati fuerint, non audeat affirmare, quamvis non multum repugnet.

5. *Assertio affirmans et certa.* — Probatur primo ex Scriptura. — Nihilominus dicendum est, omnes Angelos, qui peccaverunt, damna-

tos fuisse, ac subinde salutarem pœnitentiam sui peccati non egisse. Hanc assertionem certam esse existimo, et probatur primo ex Scriptura 2, Petr. 2: *Deus Angelis peccantibus non pepercit*, quæ verba vim habent universalis propositionis negativæ, *nullis Angelis peccantibus pepercit Deus*, nam illa indefinita locutio, absolute prolata sine ulla determinatione vel limitatione, hunc habet sensum juxta prudentem loquendi modum, et præsertim quando locutio est magistralis, seu doctrinalis, qualis erat sermo Petri; et declaratur a simili, nullus enim recte diceret, *hominibus peccantibus non pepercit Deus*, etiamsi longe major pars hominum peccantium damnetur; et ideo ad veritatem et sinceritatem sermonis addere oportet, hominibus peccantibus, *et non pœnitentibus*, non parcat Deus. *Petrus ergo illam limitationem non addens satis indicavit*, non esse in Angelis necessariam, quia Angelus peccans non agit pœnitentiam; ex quo, ut dicebam, satis verisimiliter colligitur, secundum ordinariam legem illam agere non posse.

6. *Adducta verba Petri in contrarium detorquet Salmeron.*—At vero Salmeron ex eisdem verbis persuadere conatur, Angelos posse agere pœnitentiam, et Deum adveniam illi præstandam paratum fuisse; nam cum Petrus ait, Deum non pepercisse peccantibus Angelis, indicat de se paratum fuisse ad parcendum, non autem pepercisse, quia ipsi pœnitentiam agere noluerunt. Hanc enim conditionem, seu causam, in verbis illis subintelligendam esse putat, et in confirmationem adducit verba Job 9: *Verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti*: quæ verba necessario intelligenda sunt cum addito, de delinquente non agente pœnitentiam. Item inducit alia exempla, quæ ibi Petrus adjungit, de suppliciis, quæ Deus de peccatoribus sumpsit per diluvium, et per incendium Sodomorum, nam prius diu expectavit illorum hominum pœnitentiam. Ex quibus exemplis ipse colligit, *Angelos non fuisse de cælo præcipitados, nisi prius Dei benignitate diu invitatos, et expectatos ad pœnitentiam.*

7. *Rejicitur.*—Hæc vero collectio, saltem propter particulam *diu*, valde nova, et singularis est: nam ex ea sequitur secundam moram, quam theologi ponunt, seu viam Angelorum diuturno tempore durasse, hoc enim particula *diu* in rigore significat; unde fieret, viam Angelorum ultra sex dies creationis, multo post tempore durasse, quod falsum esse constat, quia quando homo peccavit, jam Lucifer dam-

natus erat, ut postea videbimus. Neque assertio illa, imo neque aliqua expectatio pœnitentiæ Angelorum peccantium fundamentum habet in verbis Petri: nam verbum illud, *non pepercit Deus*, recte quidem ostendit, potuisse Deum parcere Angelis peccantibus, si vellet, non tamen indicat, ullo modo fuisse Deum paratum, aut habuisse aliquam voluntatem, etiam antecedentem parcendi Angelis peccantibus: quin potius (ut dixi) in omni proprietate indicat rigorem justitiæ divinæ cum Angelis peccantibus; sicut 1, Reg. 13, cum Samuel declaravit Sauli voluntatem DEI, dicens: *Vade, et percute Amalech, et non parcas ei*, certe non ostendit ex parte Dei aliquam voluntatem remissionis, nec reliquit aliquam conditionem, sub qua supplicium illud remitti potuisset.

8. *Satisfit adductis a Salmerone.*—Est ergo ex se absoluta hujusmodi locutio. Neque potest a nobis conditio addi absolutæ locutioni Scripturæ nisi quando ex eadem Scriptura colligitur, aut necessaria est, ne aliquid absurdum; sequatur et ideo non est similis locutus qui ex Job, cap. 9, adducitur, etiamsi demus conditionem illam in eo subintelligi. Alii enim volunt non esse necessariam, quia vel loquitur Job de absoluta remissione sine ulla pœna, quam Deus peccatoribus non concedit; vel loquitur de suppliciis temporalibus hujus vitæ, quæ etiam pœnitentibus DEUS non remittit, postquam semel illa inferri decrevit, sicut in citato loco dixit etiam Samuel Sauli: *Porro triumphator in Israel non parcat, et pœnitentia non flectetur, nec etiam argumentum ab aliis exemplis, quæ Petrus adducit, ullius est momenti, quia non oportet exempla in omnibus esse similia; nec Petrus id significavit, sed rigorem divinæ justitiæ adversus peccatores, non tantum exemplo Angelorum, sed etiam hominum ostendere voluit, diverso tamen modo singulis accommodato, intelligenda sunt; et hunc sensum confirmant verba Judæ Apostoli in sua Epistola, quæ verbis Petri simillima sunt.*

9. *Probatur secunda assertio ex Patribus.*—Secundo probatur assertio ex Patribus. Primo Damascenus, lib. 2, de Fide, cap. 3, absolute dicit: *Angelum capacem non esse pœnitentiæ, quia corpore, inquit, vacat.* Quam rationem sic explicat, *nam quod homo e vitiorum cœno emergere, atque ad meliorem frugem se convertere queat, id ob corporis imbecillitatem est consecutus*: ubi aperte declarat se loqui de pœnitentia fructifera, et quæ ab speciali Dei auxilio, ac benignitate pendet; unde in cap. 4,

absolute docet: *Angelos omnes qui Luciferi consenserunt, cum eo corruisse ac damnatos esse.* Secundo Fulgentius, de Fide ad Petrum, cap. 3, cum dixisset: *Deum creasse omnes Angelos cum dilectione sui, et cum tanta libertate, ut unusquisque eam habere posset et perdere, ut unusquisque eam sponte perderet, eam deinceps suo arbitrio, et sine gratiæ auxilio resumere non valeret*, adjungit: *et de Angelis quidem hoc disposuit, et implevit, ut si quis eorum bonitatem voluntatis perderet, nunquam eam divino munere repararet*: unde infert, totam illam partem Angelorum, quæ a Deo voluntarie aversa est, in æternum fuisse punitam. Tertio Augustinus sæpe docet, discretionem inter Angelos bonos et malos in hoc fuisse positam, quod *hi in eadem voluntate bona manserunt, illi ab ea deficiendo mutati sunt*, ut dicit 12, de Civit., cap. 9, et in toto illo libro, et in 11, sæpe id repetit, et sub ejus nomine, l. 1, de Mirabilib. sacræ Script., cap. 2, sic dicitur, *Angelicum vulnus verus medicus qualiter factam sit, indicare noluit, dum illud postea curare non destinavit, et qualiter sit ejectus per sententiam vindictæ reticuit, quem per pœnitentiam nullo modo revocavit.*

10. Quarto Gregorius 2, Moral., c. 3, alias 4, *Deus* (inquit) *apostalam spiritum ad pœnitentiam nequaquam revocat, sed viam superbiæ ejus nesciens damnat*, et lib. 4, cap. 9 et 10, absolute ait: *Angelum ita per superbiæ cecidisse, ut reparari non posset; quia ad restorationis lucem nulla spe veniæ, nulla conversionis emendatione revocatur.* Quinto idem fere habet Isidorus, lib. 1 Sentent. seu de Sum., bono, cap. 10, sent. 11 et 12, dicens absolute: *Angelos veniæ non habere.* Sexto idem sentit Prosper, in dimidio temporis, citans Petri testimonium supra tractatum, et in lib. 1, de Vita contemp., cap. 3, dicens, Angelos superbia elatos divinam sententiam damnasse, *ut quia noluerunt perseverare cum possent, nec vellent reparari, nec possent.* Siquidem prævaricationis eorum fuit, quod irrevocabiliter iudicii animadversione percussi sunt. Septimo idem aperte sentit Cassianus, collat. 4, cap. 13 et 14. Octavo Bernardus, serm. 22, in Cant.: *Auctoritas* (inquit) *Scripturarum nusquam assentire videtur, Angelos aliquando, aut peccato exitisse captivos, aut morti obnoxios, ut indigerent redemptione: exceptis duntaxat illis, qui superbiæ lapsu irremediabili corruentes, redimi deinceps non merentur.*

11. Nono Gregorius Nissenus, lib. 1 Philosph., cap. 3, (licet in contrarium allegetur)

hanc expresse docet sententiam, sic enim habet: *Solus homo inter intellectuales creaturas principium habuit, pœnitentiam agendo veniæ dignus effici, nec enim dæmones, aut Angeli pœnitentiam agendo veniæ digni effici possunt*, et inferius ait, *quod hominibus est mors, Angelis esse casum.* Quam sententiam fere eisdem verbis habet Nemesius, lib. de Natur. hominis, cap. 1, post medium, tom. 9 Bib. Nec Basilus, Isa. 14, aut Hieronymus, ad Eph. 1, qui in contrarium allegantur, aliquid habent, quod ad præsentem causam pertineat, nam ibi de Angelis jam damnatis loquuntur. Quomodo autem exponendi sint, nec errori Origenis favere videantur, ex sequentibus capitibus, præsertim 7, constabit.

12. *Obstare videtur Cyrillus Hierosolymitanus.*—Exponitur tamen primo.—Solus ergo Cyrillus Hierosolymitanus, in dicta catech. 2, videtur priori sententiæ aliquid favere; nam postquam benignitatem Dei erga homines in remittendis eorum peccatis exaggeravit, adjungit, *sed nescimus quanta ille et Angelis condonaverit, indulget enim et illis.* Verumtamen pie exponi potest, ut loquatur de indulgentia anticipata, ut sic dicam, id est, per præventionem gratiam efficacem, et præventionem, sicut Augustinus dixit, gratiæ Dei tribuendum esse quod multa peccata non facimus, quæ si Deus permitteret, faceremus. Hoc autem voluisse Cyrillum, ratio ab illo adjuncta declarat, scilicet, *indulget illis, quandoquidem ipse tantum unus est, qui peccare non possit.* Hæc enim ratio solum probat, Deum indulgere Angelis manu tenendo eos ne peccent: non tamen probat parcere illis, postquam peccant, nam hoc non sequitur ex eo, quod non sunt impeccabiles sicut Deus.

13. *Exponitur secundo ab aliis, sed impugnantur.*—Posset etiam responderi, dixisse Cyrillum, nos nescire quid Deus indulerit Angelis etiam sanctis, quia fortasse aliqua levia peccata committere potuerunt, quæ illis remitti etiam potuerunt. Verumtamen hæc responsio non ita placet, quia non habet fundamentum in verbis Cyrilli, et quia incertum est, an Angeli ex natura sua possint venialiter peccare, et de facto nec hujusmodi peccatum tribuendum est sanctis Angelis, quia in Scriptura nihil tale significatur, et sancti Patres longe aliter de Angelorum puritate et innocentia sentiunt. Item quia in tam brevi mora non est verisimile venialiter peccasse, quia ex surreptione id committere non poterant, nec habuerunt tempus, seu occasionem venialiter